

TRIBINA: NAŠ SVIJET SLOBODAN OD ZLOSTAVLJANJA STARIJIH OSOBA

Zagreb, 15. lipnja 2010.

U organizaciji Udruge za zaštitu i promicanje prava ljudi treće životne dobi, a povodom Međunarodnog dana prevencije zlostavljanja starijih osoba održana je Tribina pod nazivom »Naš svijet slobodan od zlostavljanja starijih osoba«. Glavna organizatorica događanja bila je predsjednica Udruge Mira Čokić, dipl. pravica koja je uz pozdravni govor nazočnima govorila o kaznenopravnim aspektima nasilja nad starijim osobama te tako tijekom izlaganja navodi koji su tu pravni izvori u Republici Hrvatskoj kojima se štite osobe starije životne dobi od raznih oblika nasilja: Rezolucija UN 46/91 o skrbi za starije ljude (ističe potrebu da se starijim osobama smanji osjećaj da su marginalizirane, izolirane i zaboravljene te da se potakne donošenje mjera protiv njihova zapostavljanja, siromaštva i zanemarivanja), Ustav RH (djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje), Obiteljski zakon (punoljetno dijete dužno je uzdržavati roditelja koji nije sposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine), Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (definira nasilje u obitelji kao: svaku primjenu fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira je

li nastupila tjelesna ozljeda ili ne; verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja; protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini), Kazneni zakon (navodi da će se član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj, kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina), Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (svrha je ovog protokola osigurati uvjete za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela radi unaprjeđenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji). Nadalje, tijekom izlaganja navedeno je da u 90% slučajeva nasilja nad starijim osobama počinitelj bio član obitelji i to suprug u 30,15%, sin u 16,64% i kći u 14,01% slučajeva).

U izlaganju mr. sc. Daše Poredoš LAVOR pod nazivom Zlostavljanje starijih osoba – život obavijen strahom i tajnom saznajemo da je najčešći razlog nasilja nad starijim osobama koristoljublje te da ne postoje podaci u kojoj mjeri je nasilje nad starima rasprostranjeno i koji postotak osoba se zloupotrebljava. Razlozi za to su nedovoljna istraživanja, prisustvo tamnih brojki, ali i mali broj prijavljenih slučajeva. Stid, osjećaj krivnje i nemoći kod žrtava su razlozi zbog kojih nasilje nad starijim i nemoćnim osobama ostaje prikriveno i neprijavljeno. Često je sve to još dodatno zakomplicirano i ovisnošću starije osobe o ljudima iz njezina okruženja. Nadalje su bili navedeni najčešći oblici nasilja nad starijim osobama koji uključuju: fizičko nasilje (namjerno fizičko povređivanje starijih osoba koje može rezultirati lakim ili težim povrijedama, pa čak i smrću), emotivno nasilje (izazivanje stresa, narušavanje ljudskog dostojanstva i nanošenje duševne boli), ekonomsko iskorištavanje (preuzimanje kontrole nad ekonomskim dobrima starije osobe, osobito je danas često u uvjetima ekonomske i moralne krize) i zanemarivanje (ono je najčešće, a odnosi se na namjerno i svjesno nepodmirenje potreba starijih osoba i izlaganje starijih osoba riziku narušavanja fizičkog i mentalnog zdravlja). Najčešći su zlostavljači članovi obitelji, prijatelji ili poznanici, a zatim osobe iz bližeg okruženja koje imaju bliskije odnose sa starom osobom, pri čemu su starije osobe često financijski ovisne o zlostavljaču. I upravo to što se radi o bliskim osobama, starije ljude zbog srama, straha i opće nemoći čini nesigurnima i nikome ne prijavljuje to što im se događa. Poredoš LAVOR izlaganje je potkrijepila aktualnim podacima o broju prekršajnih i kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji u Sisačko-moslavačkoj županiji za razdoblje od 2005. do kraja svibnja 2010. godine, uz prikaz ukupnog broja počinitelja starijih od 65 godina. Policijska evidencija ne vodi podatke i o žrtvama nasilničkog ponašanja u obitelji, pa tako ni i o onima koji su starije životne dobi.

U izlaganju mr. sc. Mirjane Dobranović pod nazivom »Invaliditet u starijoj dobi – prilagodba i pravo na život u sigurnoj sredini« saznajemo da u Hrvatskom regi-

stru osoba s invaliditetom registrirano je 519 033 osobe s invaliditetom (na dan 15. travnja 2010. godine), od čega su 203 098 osobe starije od 65 godina, što čini 39,1% ukupnog broja osoba s invaliditetom. Osobe s invaliditetom čine oko 11,7% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske, a u dobnoj skupini od 65 godina i više ima ih 29,3%. S obzirom na dob u starijoj dobi podjednaka je učestalost invaliditeta kod oba spola - 50,3% je muških, a 49,7% ženskih osoba. Najveći broj osoba s invaliditetom starijih od 65 godina ima prebivalište u Gradu Zagreb, Splitsko-dalmatinskoj te Primorsko-goranskoj županiji, dok je najveći udio invaliditeta u navedenoj dobnoj skupini u Splitsko-dalmatinskoj, Varaždinskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Kod starijih osoba s invaliditetom, invaliditet predstavlja suočavanje s različitim ograničenjima u svakodnevnom životu, a korištenje raznih vrsta ortopedskih pomagala i dodatni napor. Tjelesni nedostatak predstavlja niz problema u mijenjanju slike o svom izgledu koji se očituju kroz osjećaj srama i nesigurnosti, mijenjanje navika, životnih planova i sl. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom, na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN, 64/01) su oštećenja lokomotornog sustava koja čine oko 30% uzroka invaliditeta, zatim slijede oštećenja središnjeg živčanog sustava i duševni poremećaji. U RH 29,2 % osoba s invaliditetom u dobnoj skupini od 65 godina i više imaju višestruka oštećenja koja dodatno smanjuju funkcionalnu sposobnost starije osobe s invaliditetom. Kako hrvatsko stanovništvo ponire u proces demografskog starenja, a veliki udio osoba s invaliditetom u koji su uključene i starije osobe ukazuje se na potrebu društvene zajednice za intenzivnije usmjeravanje stručnih i financijskih potencijala na rješavanje njihove problematike i pojačanom skrbi o starijim osobama s invaliditetom. Nadalje, mr. sc. Dobranović navodi tri najveća problema u životu osoba s invaliditetom: nedovoljna informiranost, stavovi i stanje svijesti (kultura življenja s poštivanjem različitosti) i izostanak izvorne snaga i spremnost za djelovanje same osobe s invaliditetom koja mora djelovati na način da ništa nije nemoguće. Tijekom izlaganja saznali smo da u Republici Hrvatskoj postoji čak 280 pravnih propisa kojima se regulira život osoba s invaliditetom, a odnose se na područja u zdravstvu, socijalnoj skrbi, radu, gospodarstvu, graditeljstvu, prometu, sportu i dr. Mr. sc. Dobranović također navodi da je velike rezultate polučilo postojanje i primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije koji je na snazi od 10. veljače 2009. godine.

Mr. sc. Jasenka Dlesk Božić koja je ravnateljica Doma za starije i nemoćne osobe Maksimir u izlaganju pod nazivom »Dodajmo život godinama« prikazala nam je pozitivne strane starije životne dobi koja se proživljava u ustanovi, uz obilje aktivnosti značajnih za kvalitetno provođenje slobodnog vremena uz podršku vršnjaka, prijatelja i stručnih djelatnika.

Profesorica Jasna Čurin sa Sveučilišta za treću životnu dob u izlaganju pod nazivom »Obrazovanje starijih osoba – tajna dugovječnosti« upoznala nas je s

programom izobrazbe Pučkog otvorenog učilišta Zagreb koje je namijenjeno starijim osobama te istaknula važnost prilagodbe programa obrazovno-kulturnim potrebama društvenog trenutka, programske i kadrovske fleksibilnosti i mobilnosti te raznolikost obrazovnih oblika za sve generacije (od predškolaca do osoba treće životne dobi).

Na ovom skupu aktivnim doprinosima sudjelovali su i predstavnici Vladinog ureda za ljudska prava, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, centara za socijalnu skrb, udruga i stranaka umirovljenika, medija i mnogi pojedinci starije životne dobi.

Sudionici Tribine zaključili su da težište treba staviti na edukaciju i prevenciju te svrsishodnije djelovanje svih relevantnih društvenih subjekata (policije, zdravstva, socijalne skrbi, pravosuđa, medija, vjerskih i humanitarnih zajednica i drugih) kako bi se skrb za starije provodila cjelovitije i uspješnije te konkretizirali sljedeće postupke značajne za daljnje djelovanje:

a) Uputiti dopis Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske sa zamolbom da se uz evidenciju o počiniteljima prekršajnih i kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji, uz evidencija o počiniteljima starijim od 65 godina života, vode i evidencije o žrtvama obiteljskog nasilja koje su starije životne dobi.

b) Zbog prisutnosti predrasuda i dvostruke diskriminacije više govoriti o invaliditetu u starijoj dobi u cilju informiranosti i osnaživanja starijih osoba s invaliditetom.

c) Ustrojiti stručni tim koji bi djelovao na planiranju aktivnosti u zemlji i inozemstvu te na kreiranju projekata i programa vezanih za probleme populacije starije životne dobi – na razini nevladinih udruga.

d) Nastaviti s obilježavanjem Međunarodnog dana prevencije zlostavljanja starijih osoba.

Priredila: Daša Poredoš Lavor